

TA'LIM VA AMALIYOT UYG'UNLIGI TALABALARNI ISH BILAN
TA'MINLASH VOSITASI SIFATIDA: SOHADAGI MUAMMOLAR
VA YECHIMLAR

Umarov Xusan Abduraximovich, TDPU Doktoranti PhD, dotsent

Annotatsiya. Mazkur maqolada talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash, ta'lim jarayonida olgan bilimlarini amaliyotda qo'llash orqali amaliy ko'nikmalarni hosil qilish bo'yicha kasbiy kompetentsiyalarini oshirish, shuningdek bitiruvhi kurs talabalarini ish bilan ta'minlash masalalari tadqiq qilingan. Mazkur muammoni hal etishda asosiy vosita sifatida ta'lim muassasalarining turli tashkilotlar bilan hamkorligi va amaliyotni tashkil etish shakillari bo'yicha jahon tajribalari tahlili keltirilgan

Tayanch so'zlar: talabalar amaliyoti, kasbiy faoliyatga tayyorlash, bilimlarini amaliyotda qo'llash, amaliy ko'nikmalarni hosil qilish, kasbiy kompetentsiyalarini oshirish, bitiruvhi kurs talabalarini, ish bilan ta'minlash, ta'lim muassasalarining hamkorligi, amaliyotni tashkil etish.

ВЗАИМОСВЯЗЬ ОБРАЗОВАНИЯ И ПРАКТИКИ КАК СРЕДСТВО
ТРУДОУСТРОЙСТВА СТУДЕНТОВ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ В СФЕРЕ

Умаров Хусан Абдурахимович, и.о. доцент, PhD кафедры «Методика
технологического образования» ТГПУ

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы подготовки студентов к профессиональной деятельности, повышения их профессиональных компетенций в виде практических навыков путем применения знаний, полученных в ходе образовательного процесса, а также трудоустройства студентов выпускных курсов. В качестве основного инструмента решения этой проблемы приведён формы организации практики на основе анализа мирового опыта по содержанию сотрудничества образовательных учреждений с различными организациями.

Ключевые слова: практика студентов профессиональная подготовка, применение знаний на практике, развитие практических навыков, повышение профессиональных компетенций, выпускные курсы, трудоустройства, сотрудничество образовательных учреждений, организация практики.

INTERRELATION OF EDUCATION AND PRACTICE AS A MEANS OF
EMPLOYMENT OF STUDENTS: PROBLEMS AND SOLUTIONS
IN THE SPHERE

Umarov Xusan Abdurahimovich, acting Associate Professor, PhD, Department
of Methods of Technological Education, TSPU

Annotation. This article discusses the issues of preparing students for professional activities, improving their professional competencies in the form of practical skills through the application of knowledge gained during the educational process, as well as employment of graduate students. As the main tool for solving this problem, the forms of organization of practice are given based on the analysis of world experience in the content of cooperation between educational institutions and various organizations.

Key words: practice of students, professional training, application of knowledge in practice, development of practical skills, improvement of professional competencies, graduation courses, employment, cooperation of educational institutions, organization of practice.

Introduction

Mamlakatning tez va barqaror rivojlanishining muhim omili bo'lgan – inson resurslarini malakali mutaxassis darajasida tayyorlash ta'lim sohasining jamiyat oldidagi asosiy vazifasi bo'lib turgan davrda, professional va oliy ta'lim muassasalarida ta'lim va amaliyot uyg'unligiga e'tibor qaratish nafaqat bo'lajak kadrlar kasbiy tayyorgarligi sifatini oshirish, balki ularni ish bilan ta'minlash masalalarini hal etishga xizmat qiladi.

Mazkur vazifani amalga oshirishning dolzarbligini belgilovchi yana bir holat iqtisodiyotning turli sohalarini yuqori malakali kadrlar bilan ta'minlash muammosini hal etishda mehnat bozorida o'z professional ko'nikma va malakalarini taklif etayotgan mutaxassislarning potensial ish beruvchilar talablariga nisbatan nomutanosibligi, shuningdek sifat va miqdor o'rtasidagi tafovudning kattaligi borasidagi muammolarning mavjudligidir.

Method

Yuqoridagi muammolarni hal etish maqsadida mahalliy va horij oliy ta'lim muassasalari tajribasini o'rganishdan avval amaliyotning mazmun-mohiyati aniqlandi.

Amaliyot - amaliy ko'nikma va malakalarni rivojlantirishga, shuningdek, kelgusidagi kasbiy faoliyat bilan bog'liq kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan ta'limiy faoliyatning bir turi hisoblanib, uning vazifalari ta'lim muassasasida olingan bilimlarni mustahkamlash, umumlashtirish va amaliy tekshirish; jarayonlar texnologiyasini o'zlashtirish, kasbiy ko'nikmalarga ega bo'lish; real sharoitda mutaxassislik bo'yicha ishlashning o'ziga xos xususiyatlari bilan tanishishdan iborat:

Ta'lim va amaliyot uyg'unligini ta'minlash quyidagi imkoniyatlarni taqdim etadi:

- tanlangan kasb bo'yicha birinchi amaliy tajribani olish (va uni keyinchalik o'z shaxsiy rezyumesida aks ettirish);
- sohaning tajribali professional vakillari bilan muloqot qilish, ular tajribasini o'rganish;

- mehnat bozorida mutaxassisdan talab etilayotgan real malakalar haqida ma'lumotga ega bo'lish;
- sohada yo'nalish olish va o'zining kasbiy o'sish traektoriyasini belgilash;
- Amaliyot o'talغان korxonada ishga joylashish imkoniyatlarini olish, ish izlash va ish beruvchi bilan muloqot qilish ko'nikmalariga ega bo'lish va boshqalar.

Turli ilm-fan, ta'lim va ijtimoiy sohalarga yo'naltirilgan davlat va nodavlat ish beruvchi tashkilotlar, bilan o'zaro hamkorliklarni olib borish bo'yicha qo'shma dastur va loyihalarni amalga oshirish yo'nalishlari bo'yicha xorij va mahalliy tajribalar analiz qilish uchun (OAV, tashkilotlarining veb-saytlari, ilmiy tadqiqot ishlari va boshqa) ochiq axborot manbalari materiallaridan olingan ma'lumotlardan foydalanildi.

Ta'lim va amaliyot uyg'unligining yaqqol namunasi sifatida Germaniyaning dual tizimini keltirib o'tish mumkin. Unga ko'ra hunar ta'limi yo'nalishida taxsil oluvchi talabalar nazariy ta'lim bilan bir qatorda ishlab chiqarish korxonalarida bevosita kasbiy faoliyatlarini amalga oshiradilar. Mazkur amaliyotni rivojlangan korxonalar (Simens,) va tashkilotlar o'zlarining ta'lim muassasalarini (Simens technic academy) tashkil etish orqali yoki kichik tashkilotlarning o'zaro birlashgan holda o'zlarining ta'lim tizimlari (Ausbildungsverbände)ni tashkil etish orqali qo'llab-quvvatlashlarini namuna tarzida keltirishimiz mumkin.

Braziliyaning Texnik ta'lim olish va bandlikni ta'minlash milliy dasturi - PRONATEC (Programa Nacional de Acesso ao Ensino Técnico e Emprego) doirasida kadrlarni kasbiy tayyorlash bo'yicha SENAI (milliy ishlab-chiqarish ta'limi xizmati), SENAT (transport sohasidagi milliy ta'limi xizmati), SENAC (savdo sohasidagi milliy ta'limi xizmati) va SENAR (milliy qishloq xo'jaligi ta'limi xizmati) yo'nalishlari bo'yicha ishlarni amalga oshirishda ta'lim va amaliyot uyunligi tajribasi keng qo'llanilmoqda.

JAR, Hindiston kabi qator mamlakatlarda TVET (Technical Vocational Education and Training) yo'nalishida tashkil etilgan ta'lim jarayonlari bevosita amaliyot bilan bog'langan holda olib boriladi. JARning ilg'or yutuqlaridan biri ta'lim vazirligining xususiy sektor vakillarini kadrlar tayyorlash tizimiga jalb qilshidir. Bunga misol tariqasida outsorsing xizmatlari va diversifikatsiyalangan ishchi kuchini boshqarish yo'nalishida ish olib boruvchi xususiy Adcorp biznes kompaniyasini keltirishimiz mumkin.

Uning asosiy vazifalariga: kasbga yo'naltirish; talaba, ta'lim muassasasi va ish beruvchi o'rtasidagi shartnomalarni imzolash; ish joyida va ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini tashkil etish; kasbiy mahoratni baholash va sertifikatlashdan iborat.

Result

Mamlakatimizda ham bu borada qator tajribalar amalga oshirilmoqda. Jumladan, pedagogik ta'lim yo'nalishi talabalari ta'lim jarayonini "2+4 tizimi" bo'yicha haftaning 2 kuni bevosita maktablarda olib borish tavsiya etilmoqda. Mazkur

tashabbusning asosiy maqsadi bo'lajak o'qituvchilarga ularning kelgusidagi bevosita kasbiy faoliyatlari olib boriladigan muassasani "ichkaridan" ko'rsatish. Ammo bu tajribani taklif etishda shundoq ham sinf honalarini to'lib ketgani, ba'zi maktablar ikki-uch smenada darslarni tashkil etishga to'g'ri kelayotganliklarini inobatga olinmaganligi kelajakda qator noqulayliklarni keltirib chiqarish bilan bir qatorda, maktablardagi mavjud muammolarni yanada chuqurlashishiga olib keladi.

Bu borada Nizomiy nomidagi TDPU tajribasi va qo'lga kiritgan natijalari alohida e'tibor talab etadi. Bir necha yildan buyon pedagogik amaliyotni o'tash uchun talabalarga o'z yashash joylaridan uch tomonlama shartnomalar tuzish amaliyoti sinovdan o'tkazilishi, talabalar uchun qulay bo'lgan hududlardagi potensial ish beruvchilarga o'z qobiliyatlarini namoyon etish imkonini beradi.

Discussion

Shunga qaramay mamlakatimizda ta'lim va amaliyot uyg'unligi va talabalarni ish bilan ta'minlashning barcha imkoniyatlaridan to'liq foydalanilayotgani yo'q. Jumladan, qator tadqiqotchi olimlar tomonidan taklif etilgan va tadqiqot ishi doirasida sinovdan o'tkazilib afzalliklari ochib berilgan talabalar yutuqlari ekrani (Dashboard) va elektron portfoliosini namoyish etish orqali potensial ish beruvchilarni jalb etishga, ularni o'zlarining bo'lajak kadrlariga avvaldan e'tibor qaratishga motivlarini oshiruvchi vositalarga yetarli e'tibor qaratilmayotgani, shu bilan birga qator OTM talabalarining o'quv, ishlab chiqaruv amaliyotlariga amaliy bilimlarni o'zlashtirish, o'z potensialini namoyon qilish orqali ish beruvchi e'tiborini tortish vositasi sifatida qarash o'rniga, ta'lim muassasasi administratsiyasi tomonidan bajarilishi majburiy, ta'limni keyingi bosqichiga o'tish (yoki yakunlash) uchun zarur topshiriq sifatida qaralishini zudlik bilan hal etilishi lozim bo'lgan mavjud muammolar sifatida keltirishimiz mumkin.

Hozirgi kunda jaxon ta'lim tizimi Universitet 3.0 konsepsiyasi tomon harakatlanmoqda. Uning asosiy g'oyasi "kasbiy faoliyatni olib borish uchun yo'naltirilgan bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishdan farqli o'laroq, moddiylashuvchi bilimlar va ularni "monetizatsiyalashtirish"ga qaratilgan ko'nikmalarni o'rgatish"dan iboratdir. Buning uchun yuqorida sanab o'tilgan va shu kabi qator vazifalarni yechish bilan bog'liq ishlarni hal etish talab etiladi.

Adabiyotlar

1. Umarova F.A., Umarova Z.A., Umarov X.A. "Scientific and practical bases of creation and use of electronic educational resources in educational process." European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol.7 №. 12,2019. ISSN 2056-5852

2. X.A.Умаров, З.А.Умарова / " Использование электронно-образовательных ресурсов в целях создания образовательной экосистемы".

Перспективные информационные технологии / Перспективные информационные технологии (ПИТ 2018) 2018

3. Умарова Ф.А, Умаров Х.А. / Масофадан ўқитиш, интернет ва бошқа манбалардан фойдаланиш орқали дарс самарадорлигини ошириш / Сборники конференций НИЦ Социосфера 2016.

4. Khusan Abdurakhimovich Umarov / Analysis of Approaches to the Formation of Professional Readiness of Students in Uzbekistan (On the Example of Future Teachers) / Annals of the Romanian Society for Cell Biology 2021/3/6